

28. siječnja 2022.

broj 171

KU ZI S!

LIST ZA MLADEŽ

4

TEMA

SUSRET STUDENATA IZ HRVATSKE ZAJEDNICE

9

TEMA

KOLIKO NAM »VRIJEDI« ŠKOLOVANJE?

19

GLAZBA

GRIZETE

21

MODA

NOVA GODINA – NOVI TRENDОВИ

FOTO MJESECA

Animatori
Subotičkog oratorija

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

Za nakladnika: Ladislav Suknović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Zamjenica urednika: Kristina Ivković Ivandekić

Suradnici: Klara Dulić, Andrea I. Darabašić,
Ivan Benčik, Dejan Prčić

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,
Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francišković, Pixabay

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Birograf Comp DOO, Zemun

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog
tajništva za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Povratak u realnost

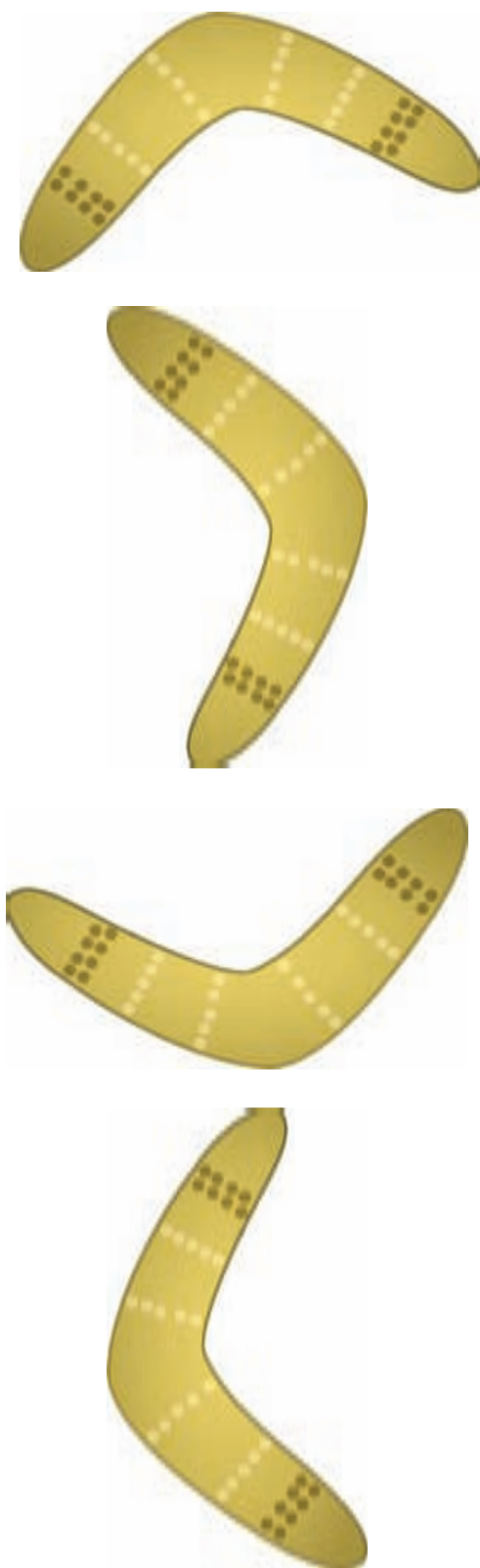

Bliži se kraj prvog mjeseca ove godine, mjeseca karakterističnog po tome što se tijekom njega svi ulijenimo i opustimo što na kraju rezultira osjećajem griže savjesti zbog svjesnosti da se moramo vratiti starim obvezama, zadacima, poslovima... i učenju, naravno.

Posljednji period bio je zanimljiv. Osim silnih povoda za božićno i novogodišnje slavlje i preteranog konzumiranja hrane i slatkiša, održan je i prvi susret studenata hrvatske zajednice, kao i Zimski Oratorij koji je ponovo okupio i animirao veliki broj djece. Osim toga, najavljeno je »dijeljenje« 100 eura mladima od 16 do 30 godina, dogodile su se brojne komplikacije s odlaskom najboljeg tenisera svijeta Novaka Đokovića na turnir *Australian Open*, u kinima se pojavio novi *Spiderman* film koji je oborio rekorde gledanosti u cijelom svijetu, a Novi Sad je službeno postao Europska prijestolnica kulture. Novi Sad je u 2022. godini ponio tu prestižnu titulu, zajedno s Kaunasom (Litva) i Eschom (Luksemburg), a održano je i svečano otvorenje godine titule na više od 40 lokacija. Mišljenja o programu su podijeljena, dok se mnogi dive i komentiraju kako je cijeli performans zaista svjetski, moderan i jedinstven, druga, rekla bih polovina, komentira kako cijeli taj program nema puno veze s Novim Sadom. Kako god bilo, Novi Sad od sada nudi veoma bogat program raznovrsnih događanja. Iz tog razloga, kada vam se pruži prilika – pravac u Europsku prijestolnicu kulture.

Kao jednu od najvažnijih novina navodimo i novo polugode te se nadamo da ste se uspjeli napuniti baterije za nove školske izazove. Znamo da nije lako ponovno se pokrenuti, ali što prije krenete – bit će vam lakše. Svjesni smo da vam ove fraze govore i roditelji, ali i vi duboko u sebi znate da su u pravu koliko god vas nekada »smarali« i opterećivali stvarima o kojima vam se ne da govoriti. Kako budete odrastali sve više će vam odzvanjati neke njihove rečenice i sve češće ćete, rado ili nerado, u sebi priznati »bili su u pravu«. A kad se jednog dana približite dobijanju titule zvane »roditelj«, shvatit ćete koliko je u stvari ona zahtjevna i teška. Iako vam je nekada naporno i dosadno po stoti put slušati rečenice o lijepom ponašanju, učenju, slojevitom oblačenju, oprezu u izlascima, s alkoholom i sumnjivim ljudima, jer vi to u suštini sve i znate – pokušajte razumjeti njihovu namjeru koja predstavlja samo čistu ljubav, brigu, pažnju. Ipak, usprkos i tim silnim dobrim namjerama, normalno je da i oni nekada pogreše. Tada si pokušajte reći da nisu znali ili mogli bolje. Budite svoji, nastojte ispuniti svoje »misije« zanimanja, talenata, ciljeva, ali s lijepim ponašanjem prema roditeljima, jer, zapamtite: nitko vam nikada neće željeti dobro kao što to žele vaši roditelji.

I mi vam želimo sretan početak nove školske godine, studentima uspješno polaganje ispita, da se svi što prije vratite u svoja najvrjednija izdanja uz redovito podsjećanje na one male trenutke sreće koji ovaj ponekad vrtoglavi i konfuzni život i čine uravnoteženim i lijepim. Sretno i ne zaboravite: osmjeh na lice!

Proces međusobnog umrežavanja

Susret je bio odlična prilika za međusobno upoznavanje i povezivanje, ali i informiranje o programima potpore, ocjenjuju naši sugovornici

Nakon dužeg niza godina unutar hrvatske zajednice održan je susret studenata, pripadnika te zajednice. Susret je održan krajem prošle godine, 30. prosinca, u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV) u Subotici, institucije koja je ujedno i organizirala ovaj događaj. Okupilo se više od 30 studenata koji studiraju u Srbiji i Hrvatskoj, odnosno u Beogradu, Novom Sadu, Somboru, Subotici, Zagrebu, Vukovaru i Osijeku. I po mišljenju studenata i organizatora susret je prošao veoma uspješno.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** istaknula je cilj ovakvih susreta te poručila studentima da su im vrata krovne institucije Hrvata u Srbiji uvijek otvorena.

»Ostvarila se dugogodišnja želja da okupimo studente iz naše zajednice i započnemo proces međusobnog umrežavanja i radi potpore tijekom studiranja, ali i radi njihovog uključivanja u naše akademske krugove nakon završenih studija, što nam je, također, želja formirati. Jako je važno da se međusobno podupiremo, stariji studenti mlađe, uposleni tek završene kolege, pripravnike, da se ispomažemo u potrebama, savjetujemo u strukama i držimo na okupu. Danas mi je srce puno, jer vraćam mrvicu onoga što sam ja kao studentica dobila od DSHV-a prije tridesetak godina. Svu pomoć i podršku kojih tada nismo bili toliko svjesni, tek sada vidimo koliko su nam značili. Čovjek ne može ne osjećati ponos i ne osjetiti snagu slušajući večeras predstavljanje studenata – koliko različitih profesija u zajednici imamo, darova, šarolikosti... a ovo je tek početak«, naglasila je Vojnić.

Pomoć i maturantima

Asistentica u obrazovanju pri HNV-u **Nataša Stipančević** kaže za *Kužiš?!* kako se, osim studenata iz Subotice, u umrežavanje planiraju uključiti i studenti iz drugih mjesta (Monoštora, Sonte, Bača, Novog Sada, Niša i dr.). Plan je organizirati sastanke u mjestima u kojima studiraju, kao i izrada baze podataka studenata radi uspješnijeg umrežavanja i podrške. HNV je svake godine, kako Nataša ističe, na raspolaganju svim maturantima koji planiraju studirati.

»Osim profesionalne orijentacije i testiranja, za zainteresirane maturante koji se odluče studirati u Hrvatskoj tijekom četvrte godine srednje organizira se pripremna nastava iz hrvatskog jezika i književnosti u HNV-u. Također, tu je i pružanje potpore i osiguravanje smještaja pri upisu na fakultete putem polaganja ispita Državne mature, upis preko posebnih upisnih kvota za Hrvate izvan Hrvatske, slanje dokumentacije Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH za potvrdu o pripadnosti hrvatskom narodu, posredovanje kod ostvarivanja prava na stipendije i studentske domove. HNV je u suradnji s Rotary klubom Zagreb već treću godinu zaredom osigurao stipendiju za jednog studenta«, ističe Nataša i dodaje kako su ovim okupljanjem studenata željeli čuti i što je s mladima iz hrvatske zajednice koji studiraju u Srbiji, kakvu dodatnu potporu njima pružiti.

Iskustvo iz Zagreba

Jedna od studentica koja je bila na susretu je i **Katarina Petreš**, rodom iz Tavankuta, a trenutačno studentica 3. godine Ekonomskog fakulteta u Zagrebu na smjeru poslovna ekonomija. Katarina za *Kužiš?!* ističe zadovoljstvo organiziranim susretom gdje im je, kako kaže, pružena prilika da se međusobno upoznaju i podijele svoja iskustva. Ona navodi kako svima, pogotovo brucosiima, mnogo znači da kada dođu u novi grad imaju nekoga svog tko će ih upoznati s gradom te uputiti na neke najbitnije stvari. Iz tog razloga se, kako ističe, nada da će se ovakva okupljanja nastaviti te da će uspjeti u svojim mjestima studiranja uspostaviti male organizacije koje će i sadašnjim studentima, ali i onima koji će doći biti od koristi i pomoći.

»Prije svega, htjela bih se zahvaliti djelatnicima HNV-a na uloženom trudu i naporu kako bi se nama studentima omogućili bolji uvjeti tijekom studiranja. Iz osobnog iskustva znam da se ulaže mnogo napora u poboljšanje uvjeta studiranja. Tako, na primjer, kada ove godine nisam dobila studentski dom putem natječaja, uz pomoć HNV-a omogućen mi smještaj u studentskom domu *Ante Starčević*. Također, zahvaljujući uloženom trudu od strane članova

HNV-a, od 2019. godine dobivam stipendiju Rotary kluba Kaptol u sklopu akcije 'Korak u život'. Stipendija mi umnogome olakšava studiranje i život u Zagrebu. Zahvaljujući pomoći HNV-a, nisam se susrela s problemom koji nije bio rješiv. Trenutno, najveća poteškoća vezana uz studiranje u Zagrebu je prijevoz jer Subotica i Zagreb nisu povezani direktnom linijom, ali toga sam bila svjesna i kada sam upisivala studije u Zagrebu. Iako povezanost nije najbolja, nikada ne bih mijenjala svoje mjesto studiranja. Zagreb nudi velike mogućnosti studentima, široki spektar studentskih poslova, volontiranja, brojne seminare i konferencije te mnoge mogućnosti za upoznavanja i druženja s različitim ljudima. Sukladno tome, pozivam buduće studente da odaberu Zagreb za svoje mjesto studiranja», zaključuje Katarina.

Informacije i građenje zajedništva

Nikola Sudarević iz Subotice student je prve godine na Stomatološkom fakultetu u Beogradu, smjer integrirane studije stomatologije. O susretu studenata na kojem je bio, kaže:

»Atmosfera je bila opuštena, jer su nas članovi HNV-a srdačno dočekali i ugostili. Pored već poznatih informacija, saznao sam da HNV, pored Novog Sada, ima i jedan prostor u Beogradu (Fondacija Matoš), i to u samom centru. Sznao sam, također, koliko se trude da poboljšaju i olakšaju studiranje pomaganjem oko državne mature, osiguravanjem kvota, rješavanjem smještaja, stipendija... Što se studentskih prava tiče, koristim ih, no to su uglav-

nom minimalni popusti na autobusne karte. Mislim da je godišnje okupljanje studenata sjajna ideja za upoznavanje studenata, kao i građenje zajedništva. Na ovome susretu imao sam priliku ispričati se s prijateljima koje sam davno video, budući da studiram u različitim državama. Također, mnogi od nas se nalaze na različitim studijama i u budućnosti, ako ne već i sad, ćemo moći jedni drugima pomagati«, zaključuje Nikola.

Susretu je prisustvovala i **Regina Dulić** iz Đurđina koja je trenutno na prvoj godini Pedagoškog fakulteta u Somboru, smjer diplomirani učitelj. Ona susret smatra vrlo značajnim i poticajnim za cjelokupnu hrvatsku zajednicu te vjeruje da će iz njega iznjedriti mnoga dobra. Regina ističe da je za sada vrlo zadovoljna pravima koje je ostvarila; »upala« je na budžet i smještena je u Studentskom domu *Zoran Đinđić* u Somboru. Mana koju ona navodi jest javni prijevoz za odlazak i povratak no srećom, kako kaže, Sombor nije daleko.

»Dopada mi se ideja umrežavanja samog 'centra' sa svim mladim članovima hrvatske zajednice koji studiraju u Srbiji i Hrvatskoj. Zainteresirana sam za tu ideju i smatram da se na taj način čine novi, prvi koraci ka njegovanju i rastu naše kulture među mladima, ali i odraslima koji trebaju donositi odluke za svoju djecu. Također mi se sviđela povezanost s vjekom koju je predsjednica HNV-a naglasila u jednom trenutku, jer uistinu mnoga okupljanja naših mladih studenata jesu usko vezana i odvijaju se pod okriljem Crkve koja nas spaja i izgrađuje«, kaže Regina.

Kristina Ivković Ivandekić

Nova znanja i kontakti

Ovogodišnja Zimska škola hrvatskog folklora, poznati projekt Hrvatske matice iseljenika, održana je od 3. do 12. siječnja u Koprivnici. Cilj projekta je očuvanje, jačanje i promicanje hrvatskog identiteta kroz tradicijsku kulturu u izvandomovinstu, kao i umrežavanje hrvatskih KUD-ova iz Hrvatske i svijeta.

Usprkos izazovima s putnim režimima i drugim epidemiološkim mjerama, sudjelovalo je više od 60 polaznika iz Hrvatske, Njemačke, Austrije, Švicarske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Novog Zelanda. Podučavale su se nošnje, pjesme i glazbala (tambure i tradicijska) hrvatskoga alpskog područja, točnije plesovi, pjesme, nošnje i glazba Hrvatskog zagorja, Karlovačkog pokuplja, Jaskanskog prigorja i polja, Podravine, Gorskog kotara i Grobinštine, Istre, Međimurja, a od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama, a koji pripadaju alpskom području, podučavat će se plesovi i glazba gradišćanskih Hrvata. Program se odvijao u tri segmenta: plesnu sekciju vodio je **Andrija Ivančan**, odjel tambura **Tibor Bun**, a Odjel tradicijskih glazbala **Vjekoslav Martinić**.

Kvalitetan program

U Školi je bilo i dvoje polaznika iz Srbije: u plesnoj sekciji to je bio **Nemanja Sarić** iz HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, a u odjelu tambura **Nenad Temunović** iz HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice.

Za Nemanju Sarića, koji se folklorom bavi 13 godina, ovo je bilo prvo sudjelovanje u školi folklora u organizaciji HMI-ja. Kako napominje, nada se ne i posljednji.

»Naučio sam dosta toga, iako je gradivo bilo vrlo opsežno, ali trudio sam se sve zabilježiti kako bih mogao to koristiti za kasnije. Ova škola svakako znači svakome tko se bavi folklorom, a naročito mladima koji žele ostati u tome i koji žele da to postane njihov posao na neki način. Iako folklor nikada ne bih mogao nazvati poslom. To je više kvalitetno ispunjeno vrijeme, bilo da ste u ulozi plesača ili onoga tko ih uvježbava. Što se tiče dojmova, njih je zaista mnogo

i ne mogu naći lošu stvar. Napose jer sam učio nešto sasvim novo, što mi ovdje gotovo da nismo radili, a to je svakom folklorasu vrlo interesantno i bitno«, kaže Sarić.

Dodaje i kako nije manjkalo druženja s drugim polaznicima.

»Kada odete i upoznate 60 ljudi koji isto razmišljaju kao vi, vole iste stvari i imaju isto zanimanje, vama ne može biti loše s njima. Upravo tako sam stekao nova poznanstva, ne samo u Hrvatskoj već i širom svijeta, budući da je bilo polaznika iz cijele Europe, ali i s Novog Zelanda. Kada kažem poznanstva, ne mislim samo na osobna druženja s drugim polaznicima već i na razmjenu iskustava, kao i moguće planove za suradnju društava u kojima djelujemo«, navodi Sarić.

Inspiracija za dalje

Nenadu Temunoviću ovo je bila četvrta po redu Matičina škola folklora u kojoj sudjeluje; ranije je bio na dvije ljetne i jednoj zimskoj.

»Dojmovi su pozitivni. Organizatori uvijek ulože puno truda i volje u organizaciju i realizaciju Škole folklora. Osobno, ove škole mi daju novi uvid u to

kako voditelji ansambla i grupa rade s tamburašima i općenito s djecom. Sva ta iskustva razmijenimo i diskutiramo kako to možemo primijeniti u našem daljem radu. Puno mi znači ova škola, jer dobijam novu inspiraciju za sviranje tambure i vidim koliko treba još raditi na kvaliteti tamburške glazbe«, pojašnjava Temunović.

U ovim školama, kako dodaje, uvijek se steknu nova poznanstva.

»Primjerice, ove godine bila je folklorasica iz Novog Zelanda, bude ljudi iz raznih država, Njemačke, Austrije, Argentine itd. To su neka poznanstva koja se pamte. Glede tamburaša, ostvario sam kontakt s gradišćanskim Hrvatima iz Beča, specifično iz kola *Slavuj*. Fantastični tamburaši. Svakome tko se bavi tamburaškom glazbom ili vođenjem folklora toplo preporučujem ovu školu, da se prijave i odu jednom«, zaključuje Temunović.

K. U.

Dobra priča otvara dobra pitanja

Dobra priča ne daje samo odgovore, ona postavlja i dobra pitanja. Tako bi mogao glasiti zaključak nedavno održane čitateljske radionice koju je organizirao Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Na radionici, koju je vodila profesorica jezika i književnosti **Klara Dulić Ševčić** predstavljena je, a potom i analizirana knjiga *Poštovani kukci i druge jezive priče* suvremene hrvatske spisateljice **Maše Kolanović**. U pitanju je zbirka koja je nagrađena Nagradom Europske unije za književnost 2020. godine.

Čitajući pojedine priče iz zbirke, s knjigom su nam upoznali članovi Književno-teatarskog kružoka *Kola* – **Zoltan Sič** i **Nevena Mlinko**, što je bilo polazište za razgovor o dojmovima i temama iz ovog djela.

»Teme kojima se autorica bavi su suvremene: bavi se tranzicijskim post-socijalističkim društvom, zapravo našom svakodnevicom, s fokusom na sablasni višak materijalnoga u našim životima. Tako su i kukci iz naslova zapravo kupci. Na radionici smo govorili o tome koja je razlika između kukca i kupca, čime smo sve bombardirani s billboarda i iz medija, što sve moramo ili uopće ne moramo činiti da bismo bili prihvaćeni i cijenjeni u društvu. Polaznici su imali prilike iznijeti svoje mišljenje i stavove, sudjelovali su i to je upravo ono što smo htjeli postići«, kaže Klara Dulić Ševčić.

Čitateljska radionica je program koji do sada nije održavan u HKC-u. Osmislile su ga profesorica Dulić Ševčić i voditeljica KTK-a Nevena Mlinko.

»Htjele smo da to bude nešto opušteno, čak i fluidno, bez čvršćeg koncepta. Tako da publika nema dojam da sluša neko izlaganje već da ima svu slobodu kominucirati s voditeljem i drugim polaznicima«, kaže Dulić Ševčić.

Kako je na kraju istaknuto, postoji mogućnost da radionica postane redoviti dio programa u HKC-u, okupljajući ljubitelje pisane riječi voljne još dublje zaroniti u književne tekstove.

Toksična kultura samounaprijeđenja

Moderni svijet počiva na stalnom napretku u svim domenama – tehnologija, znanost, internet usluge, poslovi i svakodnevni život ljudi. U tom procesu napretka, poboljšanja, želje da se stvari učine bržim, jednostavnijim i pristupačnijim velikom broju ljudi, običnom čovjeku, postavljen je zahtjev za konstantnim unaprijeđenjem vještina, sposobnosti, znanja i mogućnosti. Ovakav proces ima svoje pozitivne i negativne strane koje su značajno odredile nekoliko novih generacija.

Čitava ideja stalnog unaprijeđenja razvila se shodno tehnološkom razvoju, jer je bilo neophodno ispratiti sve nove trendove na tom polju. I sada kada mislimo da znamo sve ili da smo u potpunosti ovladali nekim uređajem ili programom iznenadimo se kada shvatimo da su velike tvrtke uvele neke novine s kojima se moramo upoznati, odnosno prilagoditi im se. Jednostavno, neophodno je da ljudi budu usklađeni s novim dostignućima.

Nametanje stvara pritisak

Upravo sa širom dostupnošću informacija na internetu mnogima je omogućeno da brže i s bilo koje lokacije usvajaju nove vještine. Ovakvi tečajevi, videi i tutorijali dostupni su besplatno, a akreditirani kursevi stvoreni od sveučilišnih profesora mogu koštati i do nekoliko stotina eura. Svakako, suština je u tome da danas gotovo svatko može naučiti bilo što poželji. No, ovaj fenomen ima svoju nemonetarnu cijenu. Za početak, nisu svi izvori adekvatni niti nude ispravne informacije. Također, javlja se negativna pretpostavka da nakon pročitanih članaka na blogovima netko postaje stručnjak za dano područje. Ovaj problem postaje posebno velik u periodima kriza kao što su sukobi ili pandemija, jer je u tim slučajevima izvor i istinitost informacija od presudne važnosti.

Ipak, još jedna negativna strana ovakvih mogućnosti jest pritisak koji se nameće. Naime, u prilici u kojoj možete unaprijediti svoje znanje, naučiti nove vještine koje vam poboljšavaju posao, kvalitetu života, platežnu moć, koje vas mogu učiniti sretnim, kako je moguće da birate da to ne koristite? A ako koristite, zašto ste se ograničili na samo jedan strani jezik ili kompjutorski program? Kako mislite da su vikendi za opuštanje, a ne za vaš četvrti desetosatni tečaj povijesti ovoga mjeseca? Pritisak ne stvara samo postojanje svih ovih mogućnosti već propagiranje ideje da ih čovjek mora usvojiti, čak i ako mu

one neće nužno poboljšati život. Očito, stremljenje kvantiteti ostavilo je velik trag na stvarne mogućnosti ljudi.

Internet – mač s dvije oštrice

Utjecaj interneta ovdje se pokazao kao mač s dvije oštrice. Dok je omogućio usvajanje znanja, osigurao je i prostor u kom ljudi potenciraju koliko su kurseva prešli, za koje vrijeme i što je nagrada za to. A zapravo nitko ne govori o vremenu, trudu i stvarnoj vrijednosti svega toga. Pored konkretnih vještina,

kultura samounapređenja je donijela i potenciranje na zdravom životu, dobrim navikama, fokusiranosti na pozitivne aspekte života i sveukupno gledanje na stremljenje jednom totalitetu koji je predstavljen kao lako ostvariv i ugodan, a zapravo je nemoguć i ne sasvim beneficijalan.

Tijekom pandemije ovi trendovi bili su osobito popularni. Svi su pokušavali postati novi ljudi tijekom karantene, mijenjajući svoje živote i navike, kao i učenjem nečega novog. Ukoliko se govori o samounapređivanju na planu fizičkog i mentalnog zdravlja, ideje koje se propagiraju često predstavljaju privremena i neadekvatna rješenja za ljude koji pate od mnogo kompleksnijih stanja.

Rad na sebi nikada nije niti bi trebao biti doživljen kao nešto loše, ali mentalitet koji podrazumijeva stalno unapređenje svakog aspekta života, stalan i često lažan optimizam, gura ljude u razočaranost i osuđuje prije svega mlade na preispitivanje vlastitog identiteta, ne u poticajnom već u destruktivnom smislu.

Andrea I. Darabašić

Koliko nam »vrijedi« školovanje?

Stariji su nam govorili da je uvijek bitno imati završen fakultet, ma kakvim poslom se bavili nakon njega. Sveučilišna diploma predstavljala je i još uvijek predstavlja status u društvu: fakultet ipak nudi veće obrazovanje i usavršavanje u danom profesionalnom području. Međutim, postavlja se pitanje može li se čovjek obrazovati, usavršiti i na kraju biti uspješan i bez diplome i godina ulaganja u svoje obrazovanje? Odgovor je: može, to smo vidjeli na primjeru

stručnjaci, od kojih su mnogi bez diplome, ili s diplomom ali iz potpuno drugog profesionalnog područja.

Sve je više mladih koji smišljaju nove ideje za otvaranje vlastitog biznisa. Start-upova je puno, a ideja još više, dok su online platforme prostor koji nudi bezbroj mogućnosti. Riječju, internet je savršeno sredstvo kojim se mnogi snovi mladih mogu ostvariti, ukoliko ste dovoljno vješti iskoristiti ga. Operativne sustave, tehnološke uređaje kao što su »pametni« telefoni i računala, i naravno društvene mreže koje maltene cijeli svijet koristi (a pogotovo mladi) donijele

su nam upravo osobe koje za te stvari nisu završile nikakav fakultet, ali su u tome postale

uspješne i danas su najbogatiji ljudi na svijetu. Međutim, treba naglasiti i to da su ti tipovi poput **Zuckerberga, Gatesa i Jobsa**, bili prvaci u poljima kojima zvanični fakulteti u to vrijeme još nisu bili

dorasi. Unapređenjem tehnologije i sve većim globalnim povezivanjem takvih novih područja, zanimanja za kojima fakulteti još »kaskaju« je sve više.

Znanje i vještine bitnije od papira

Na kraju, je li diploma potrebna? Jest. No, je li potrebna za svaku vrstu zanimanja ili karijere? Očito nije. U vremenu rastuće nezaposlenosti i sve većeg broja mladih s diplomom a bez posla, mnogi se okreću upravo ovoj drugoj varijanti: pronalaženju načina za preživljavanjem i prosperiranjem, zao bilazeći do sada ustaljene vrijednosti po kojima diploma predstavlja status u društvu. Naravno, i u slučaju stjecanja diplome, zna se da ona sama po sebi nije dovoljna. Čovjek mora puno više raditi na sebi kako bi stekao dovoljno znanja i iskustva i razvio vještine u onome čime se bavi. Iz tog razloga imamo vrhunske liječnike s diplomom medicinskog fakulteta, ali i novinare koji su po diplomu, na primjer, pravnici ili ekonomisti, ili pak uspješne softverske inženjere i developere, pa i druge slične profesije, bez ikakve diplome.

Tomislav Perušić

mnogih svjetski poznatih ličnosti koji su briljirali u svom zanimanju, stvorili si karijeru i postali multimilijarderi, ali to ovisi i o kakvom zanimanju je riječ.

Tradicionalna i inovativna zanimanja

Netko tko planira postati liječnik ili pravnik to definitivno neće moći ostvariti bez završenog fakulteta, pa i poslijediplomskog nastavka obrazovanja kao što su master i doktorske studije. Tko planira naučiti neki strani jezik od nule, a s ciljem da postane profesor ili prevoditelj, to će teško moći samostalno bez podrške sveučilišnog sistema koji nudi daleko više izvora i znanja. No, ovo su samo neka od zanimanja koja postoje u svijetu. Popularizacija interneta i unapređenje tehnologije dovelo je do stvaranja novih zanimanja za koje diploma nije nužno potrebna, kod kojih se više vrednuju znanje koje je samo stečeno, kao i iskustvo. Takvi su primjerice programeri i IT

Trauma i rana trauma

Prirodne katastrofe, rat, silovanje, pokušaj ubojstva, gubitak bliske osobe, teški životni događaji, različiti oblici zlostavljanja i nasilja, bullying, mobbing... Ovakva i slična iskustva prepoznajemo kao traumatična. Kada doživimo takvo traumatično iskustvo, ono na nas ostavlja posljedice, ne samo fizičke nego i psihičke i dovodi do disregulacije živčanog sustava. Posljedice mogu biti različitog intenziteta, od toga da ne možemo zaspati i izbaciti iz glave strahove i misli na strašni događaj do toga da nas je, na primjer, strah zauzeti se za sebe, da često danima vrtimo u glavi neke obične događaje u kojim smo trebali reći ovo ili ono ali nismo, da u običnim životnim situacijama osjećamo sram ili nelagodu i mnoge druge.

10

Što je rana trauma?

Osim traume koju možemo doživjeti u kasnijoj dobi, mnoge situacije u djetinjstvu (poput fizičkog kažnjavanja djece koje se smatralo »normalnim«) također ostavljaju posljedice i dovode do disregulacije živčanog sustava, utječe na naš kapacitet za bliskost, na povjerenje u druge i u sebe, na samopouzdanje, na svakodnevno funkcioniranje.

Trauma koja nastaje kao posljedica teških iskustava u djetinjstvu naziva se rana ili razvojna trauma.

Što sve mogu biti teška životna iskustva koja za posljedicu imaju disregulaciju živčanog sustava? To su: alkoholizam u obitelji; bilo koji oblik nasilja u obitelji (fizičko, verbalno, psihičko, seksualno, ekonomsko), bilo nad djetetom bilo da mu je dijete izloženo; ovisnosti u obitelji; zanemarivanje djeteta; roditelji i odrasle osobe koje brinu o djetetu, a koje nemaju učinkovitu emocionalnu samoregulaciju (bilo da imaju burne emocionalne reakcije, bilo da reagiraju pasivnom agresijom, npr. durenjem i od-

bijanjem kontakta s djetetom); emocionalno ucjenjivanje djeteta; nepoštivanje djetetovih granica; posramljivanje djeteta; emocionalni incest (kada se s djetetom dijele različiti tipovi sadržaja za odrasle, npr. kada se djetetu, umjesto prijatelju, roditelj žali o financijskim problemima ili o problemu koje ima u odnosu, na poslu i sl.; kada se od djeteta očekuje da jednog roditelja brani od drugog; kada se djetetu prepuštaju važne odluke koje bi trebala donijeti odrasla osoba; kada se pred djetetom ili s djetetom konzumira droga, alkohol itd.); očekivanja koja se nameću djetetu a koja nisu u skladu s djetetovim uzrastom; ugrožena egzistencija zbog siromaštva.

Teške posljedice

Trauma utječe na razvoj mozga, napose u područjima mozga koja su zadužena za to kako ćemo reagirati, kako ćemo regulirati sami sebe, kako ćemo se nositi sa stresom, kako razgovaramo s drugima i koliko ćemo imati empatije jer su ta sva navedena područja sužena zbog proživljene traume. Možemo reći da trauma ostavlja i fizički trag u tkivu našeg mozga. Mozak djeteta koje je proživjelo traumu i mozak djeteta koje nije proživjelo traumu razlikuju se na fiziološkoj razini.

»Rano loše postupanje, zlostavljanje, zanemarivanje ima negativan utjecaj na razvoj mozga. Naš mozak se oblikuje u skladu s ranim iskustvima. Teško iskustvo je sjećivo koje oblikuje mozak kako bi mogao izdržati sve ono s čim se nosi, ali po cijenu trajnih dubokih rana. Teška loša postupanja, zlostavljanja, zanemarivanja nisu nešto što samo 'prebolimo' ili 'prerastemo'« (**Martin Teicher**, MD, PhD, *Scientific America*, preuzeto iz Bessel Van der Kolk: *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*).

No, osim teških stvari koje su se dogodile, traumatično može biti i sve ono dobro što se trebalo dogoditi ali je izostalo: umirenje koje dijete treba; shvaćanje i zadovoljenje primarnih djetetovih psiholoških potreba; prihvaćanje djetetovih emocija i potreba; podrška djetetu u iskazivanju emocija; podrška u emocionalnoj samoregulaciji; uvažavanje stupnja djetetova razvoja i davanje djetetu slobode u skladu s tim stupnjem.

Kako prepoznati?

Mnogih se situacija iz djetinjstva ne sjećamo, napose prve tri godine života. No, iako nemamo svjesno sjećanje, naš živčani sustav pamti. Postoji puno znakova koji upućuju na disregulaciju živčanog

sustava kao posljedicu rane trauma, a ovo su samo neki od njih: loša slika o sebi, manjak samopouzdanja, potreba da svima udovoljimo, zanemarivanje sebe. Funkcioniranje u odnosima kroz razna »trebanja« i »moranja« i uvjerenje da će se netko naljutiti na nas; opterećujuće misli o prošlosti ili o budućnosti (što ako? i sl.; osjećaj da nas netko stalno kritizira ili napada čak i kada druga strana izgovara neutralne rečenice; poteškoće u uspostavljanju bliskosti; anksioznost; bavljenje tuđim problemima i životom umjesto svojim, npr. rješavate probleme prijatelja, rodbine, odrasle djece i sl.).

Što možemo učiniti?

Govoriti o ranoj traumi može biti teško čak i u terapijskom kontekstu. Ova tema može izazvati različite reakcije, od negiranja do intenzivnih emocija. Nije lako uvidjeti da nam roditelji nisu mogli pružiti od-

govarajuću skrb. Možda su bili preplavljeni brigama ili emocijama dok smo bili mali. Nekada shvatimo da nisu imali odgovarajuće roditeljske vještine. Nekada vidimo da su još uvijek emocionalno neodrasli.

Prošlost ne možemo mijenjati, ali je važno razumjeti posljedice jer sve ono što proživljavamo i osjećamo danas povezano je s okolnostima u kojima smo rasli. Kada razumijemo posljedice, tada možemo krenuti u promjenu u ovdje i sada, najčešće na psihoterapiji. Podrška terapeuta je potrebna kako bismo lakše zacijelili. Tada život i odnosi postaju lakši. Tada lakše donosimo odluke. Nema više strahova i anksioznosti. Uravnotežena nam je energija i znamo kako puniti svoje mentalne kapacitete. Nema više osjećaja srama, nelagode, osjećaja »da nismo OK«. Lako nam je ostvariti planirano i lakše nam je uživati u životu.

Marina Balažev, specijalizantica transakcijske analize, smjer psihoterapija

Sastavak za primjer

Odlučio sam živjeti...

Vidio sam nož na stolu i svoj odraz na njemu. Mislim si, je li vrijedno živjeti ili ne? Je li vrijedno udisati ovaj kisik i čekati kakva će mi daljnja sudbina biti.

Udahnuo sam duboko i zatvorio oči. U glavi su mi se svakakve misli miješale, također i emocije. Pitam se zašto se ovo baš meni događa, zašto sam se rodio u siromašnoj obitelji, što imam takve roditelje koji me tjeraju na nešto što ne volim i što imam nesretnu ljubav. Zašto? Ispitivao sam samoga sebe ova pitanja, kao svoje učenike. Pokušavao sam svom silom ne razmišljati o tom oštrom nožu, koji donosi nevolju i smrtni ishod. Ali kad malo bolje razmislim, svaki nož nije oštar. Postoje i tupi noževi. Moj život ne mora biti kao taj oštar nož. Otvorio sam oči i opet pogledao svoj odraz u nožu, došao sam do stola i bacio nož kroz prozor. Sljedeće što mi je došlo na um nije bila Anđelija, već moj otac i majka. Od nekud se probudio neki bijes u meni. Samo sam želio otići k njima i reći im svašta. Ipak, znam da ne bih to učinio. Zagledao sam se kroz prozor i osjetio nečiju ruku na ramenu.

Bio je to moj najbolji prijatelj August. Pogledao sam ga i kao da su se tmurni oblaci sklonili oko mene. Već sam znao da će imati neki blagi osmijeh na licu. Izašli smo iz prostorije u kojoj se skoro dogodilo nešto zbog čega bih silno povrijedio svog prijatelja. August nije ni riječ progovorio, samo mi je dao karte za brod u ruke. Ukrcali smo se. Uzeo sam jedan komad papira i počeo pisati kako zapravo vrijedi udisati ovaj kisik, iako ne znam još kakva će biti sudbina moja. Ono što znam jest da imam jednu pravu osobu pored sebe i da nisam ni svjestan da postoji još djevojaka na ovom planetu Zemlji. Pogledao sam svoj odraz u vodi i ovog puta odraz je bio vedriji.

Nekad može samo jedna osoba, koja nije dio obitelji, promijeniti smisao života.

Lidija Bukvić, 3.05,
Srednja medicinska škola, Subotica
(Napomena: Rad je nastao nakon čitanja lektire *Prijan Lovro Augusta Šenoe* te je učenica odlučila promijeniti sam kraj pročitano djela)

Lu
Jakelić

Trikovi koji će ti olakšati javno izlaganje

Mnogo nas ima strah od javnog govora. To nije nešto čega bismo se trebali sramiti, jer su rijetki oni kojima prezentiranje ne predstavlja nikakav problem. Međutim, neka izlaganja su bitna u školi, na fakultetu, na poslu i bilo bi dobro da se strah od izlaganja s godinama smanji kako ne bismo imali problema u budućnosti.

Na sreću, postoje neki trikovi koji ti zaista mogu pomoći kod priprema i samog javnog nastupa.

1. Organiziraj se prije izlaganja

Ako si tijekom vježbe organiziraš papire i materijale pomoću kojih učiš svoj govor ili prezentaciju, osjećat ćeš se puno lakše i opuštenije, jer ćeš znati gdje ti se što nalazi.

2. Obavezno se pripremi

Pripremati se ne moraju jedino oni kojima javni nastup ne predstavlja problem, ali ako ti imaš ogromnu tremu i strah, vježbaj nekoliko dana prije na glas i zamisli da se nalaziš pred publikom. Kada jednom izvježbaš, poslije će ti biti lakše.

3. Fokusiraj se na bitno i temu

Najgore što možeš napraviti kod govora je da sastavljaš duge, složene i teške rečenice. Ako ćeš se fokusirati na ono bitno, rečenice će ti biti puno kraće i tako je manja vjerojatnost da ćeš se spetljati. S tim u vezi, tema je jako bitan element kod prezentacija i govora. Ako izabereš temu o kojoj baš i nemaš puno materijala, nećeš ni imati o čemu pričati. Zbog toga je bitno da uzmeš temu o kojoj postoje razne knjige, članci i literatura, ali je također bitno da te ta tema i zanima.

4. Gledaj se u zrcalo dok vježbaš

Jedan od najboljih trikova kako možeš vježbati je da se gledaš u zrcalo dok vježbaš svoju prezentaciju. Tako ćeš se priviknuti na činjenicu da moraš imati kontakt očima s nekim dok prezentiraš, a ujedno ćeš vidjeti i svoje ekspresije lica, pokrete tijela i slično. Također, pokušaj izvesti govor pred nekime – roditeljima, prijateljima, curom ili dečkom.

5. Poradi na disanju

Nema gore situacije nego kada prezentiraš i u jednom trenutku od treme i brzine ostaneš bez zraka jer zaboraviš na disanje, a disanje je izrazito bitno kod javnog govora. Zato vježbaj disanje tako

da točno znaš u kojem trenutku i nakon koje rečenice možeš zastati i uzeti zraka te normalno nastaviti pričati.

6. Popij vode prije izlaganja

Još jedna bitna stavka kod javnog izlaganja je da popiješ dovoljno vode prije same prezentacije. Razlog tome je da je tako manja vjerojatnost da ti se osuši grlo tijekom govora pa ne moraš prekidati izlaganje kako bi popila vode.

7. Opusti se i zamisli publiku u drugom kontekstu

Jedan od načina kako se možeš suočiti sa strahom od javnog nastupa je taj da uopće ne razmišljaš o publici kao o publici – možeš si zamisliti da se nalaziš u šumi i da to nisu ljudi koji sjede već obična stabla i ako ih tako zamisliš, lakše ćeš prebroditi govor. Bitno je da si nađeš neku ilustraciju kojom ćeš

zamijeniti publiku, a ne da razmišljaš o tome kako je to sva tvoja ekipa iz razreda. Također, ne fokusiraj se na ono što publika radi. Uvijek će biti onih kojima je nešto dosadno pa će tipkati na mobitelu, ali neka te to ne obeshrabri jer to ne mora značiti da je i tvoja prezentacija dosadna.

8. Izbjegavaj brzo govoriti

Jedna od najgorih stvari koje možeš napraviti tijekom javnog izlaganja je da od straha i treme kreneš prebrzo govoriti. Ako se uhvatiš u situaciji da prebrzo govoriš, uspori sam sebe i normalno nastavi dalje. Upravo na brzom govoru se trema najviše očituje.

9. Vjeruj u sebe

Da bi cijela prezentacija bila uspješna, moraš vjerovati u sebe. Razmišljaj o tome kako se svi bore sa strahom od javnog nastupa kao i ti te da će neki cijeliti ako vide da si dobro pripremljena i spremna, bez obzira na temu i strah!

(teen385.dnevnik.hr)

Povezivanje, čistka i legat

Kraj 60-ih i početak 70-ih bili su vrijeme kulturnog preporoda bačkih Hrvata. HKUD *Bunjevačko kolo* osnovano 1970. u Subotici imalo je 10 sekcija. Odmah se povezuje sa Subotičkom biskupijom i kulturnim ustanovama u Hrvatskoj. Koncem 1970. župa sv. Roka u Subotici obnavlja kalendar *Subotičku Danicu* za 1971., gdje surađuju članovi Društva. Međutim, kalendar nailazi na žestoku kritiku, a njegovi suradnici na osudu komunističke vlasti. Jedan od suradnika, **Bela Gabrić**, za kaznu je razriješen dužnosti predsjednika Sindikalne organizacije Građevinsko-tehnološkog školskog centra ubrzo po objavljivanju kalendara. Ovi rani pritisci međutim nisu odvratili članstvo Društva od daljnje suradnje s partnerima u Crkvi i Hrvatskoj.

U Narodnom kazalištu u Subotici 7. ožujka 1971. svečano je obilježena 100-godišnjica *Bunjevačkih i šokačkih novina*. Na proslavi *Dužijance* 1971. nastupaju pod nacionalnim obilježjima i kulturno-umjetnička društva iz Hrvatske. Zagrebački časopis *Kritika* objavljuje svoj specijalni broj posvećen književnosti bačkih Hrvata. Snima se film **Ive Škrabala** *Slamarke divojke* 1971. Na televiziji Zagreb se 1971. emitira serija *Boltine zgode i nezgode* (autor **Matija Poljaković**, redatelj **Petar Šarčević**). Članovi *Kola* surađuju u *Hrvatskom tjedniku*, glasilu Matice hrvatske.

Čistka

Kulturni preporod bačkih Hrvata bio je popularno-kulturni, a ne demokratsko-politički pokret. Međutim, vlasti su nerado gledale na njega. Zato su početkom 1972. provele čistku kulturnog žarišta – HKUD-a *Bunjevačko kolo*. Kao rezultat toga, oko 110 ljudi ostaje bez prava djelovanja u javnosti. Društvo 1973. godine mijenja ime u KUD *Bunjevačko kolo*. Program se ograničava

samo na folklor i tradicijsku glazbu. Istraživačka sekcija biva ukinuta. Stradaju djela njegovog najplodnijeg člana, **Geze Kikića**. Njegove antologije eseja i kritika bunjevačkih Hrvata nestaju bestraga. Prvi tom dokumenata o preporodu Hrvata u Ugarskoj završio je u drobilici u podrumima subotičke Gradske kuće.

Četiri osobe osuđene su na zatvorske kazne. Unutar hrvatske elite stvara se nepovjerenje. Služba državne sigurnosti pojačava nadzor nad Crkvom i pojedinim Hrvatima u Subotici. Uslijed ovih pritiska kulturne veze Subotice s Hrvatskom se prekidaju. I drugi krajevi Bačke trpe represije. Poprsje **Josipa Andrića** u Plavni biva uklonjeno iz predvorja mjesne crkve.

Oživljavanje

Kulturne aktivnosti oživljavaju tek 1978., kada **Lazar Ivan Krmpotić** pokreće mjesečni list *Bačko klasje*. Od 1984. do danas se izdaje *Subotička Danica* kao narodni crkveni kalendar. Godine 1986. se obilježava 300 godina od doseljavanja veće skupine Bunjevaca-Hrvata na područje Ugarske. Proslava je bila skromna, jer vlasti nisu dozvolile da se ona odvija izvan crkvenih prostorija. Održan je prigodni znanstveni simpozij i objavljen zbornik radova.

Na tragu tih gibanja 1990. osniva se Institut *Ivan Antunović*, danas Katoličko društvo. Ovo Društvo vodi katolički kler, ali ono okuplja i laike. Njihov rad, polet i izgradnja drugih institucija u Bačkoj prekinut je izbijanjem rata u Hrvatskoj 1991. Prostor slobode je sada još ograničeniji, javlja se i etnički motivirano nasilje. Uslijedile su izuzetno teške godine zastoja i kopnenja. Nakon demokratskih promjena 2000. godine, bilježi se boljitak. Preporodne kulturne ideje hrvatskih velikana u Podunavlju, zbog kojih su neki od njih podnosili i nemale žrtve, žive i danas kroz hrvatske institucije i udruge. (kraj)

Vladimir Nimčević

JOHN HARNETT JE BIO ZA KRATKO
VRVUJE OSVOJEN LJEPOTOM I ŠA-
RMAOM MLADJE ADELINE. DOK JE STA-
JAO OŠAMUĆEN POD DOJMOVIM NJE-
HOVA SUSRETA...

NAKON ŠTO JE POGLEDOM ISPRATIO MLADU ADELINE KAKO KASOM ODLAZI IZ GRADA, JOHN JE U ŽURBI KUPIO KONJA I POJURIO U SMJERU GDJE JE ADELINE ODJAHALA. POTJERAO JE SVOG KONJA U GALOP KAKO BI JU SUSTIGAO. IMAO JE OSJEĆAJ DA JU NE SMIJE PUSTITI SAMU.

JOŠ SAMO MALO
ISTICI ĆU DO NJE.

GOTOVO ME JE
SUSTIGAO. SAD ĆU
USPORITI. JAHAO JE
ČITAVU MILJU DA ME
OPET VIDI.

DA LI STE
OSTALI BEZ DAHA
MISTER HARNETT?

MORAO SAM
VAS VIDJETI PONOVO
GOSPODICE SMITH A MOJI
KONJU JE SVAKAKO GO-
DILLO MALO GALOPA.

Ispitivanje duše

Švedska mini TV serija koja zavrjeđuje pažnju publike *Anksiozni ljudi*, a koju je moguće pogledati na Netflixu, u svega šest epizoda spaja šest različitih junaka u jednu kriznu situaciju. Naime, dok se u jednoj stambenoj zgradi odvija razgledanje stana za prodaju, u isto vrijeme u banci pored nepoznati napadač pokušava da uzme novac. Međutim, budući da banka ne koristi gotovinu, pljačkaš ostaje bez plijena i bježeći od policije sakriva se upravo u stanu u kojem se nalazi šestoro ljudi koji ga razgledaju. Ipak, ovo nije priča koja će se hraniti strahom – u pitanju je komedija, spakirana u šest epizoda u trajanju nešto dužem od 20 minuta koja dramaturški potencijal prije svega crpi u slojevitim karakterima.

Glavni junaci čine policijski duo otac i sin, Roger (**Leif Andree**) i Lennart (**Per Andersson**), od čega oca mori briga za kćerkom koja je daleko od kuće, dok Lennart ne može oprostiti sestri što je upropastila svoj život. Iako je pokušaj pljačke i talačka situacija postavljena kao katalizator, priča je fokusirana na međuljudske odnose i intimne ljudske emocije. Bez ijedne žrtve, serija dolazi do svog kraja pružajući katarzu kroz opraštanje koje ostaje kao nužni korak ka razrješenju.

Lekcija o opraštanju

Svaka epizoda prati nekog od junaka koji su bili taoci u prvoj epizodi, ali i istragu mladog Lennarta koji ne odustaje od toga da pronađe odbjeglog pljačkaša iako nije ukrao ništa, niti povredio bilo koga. Također, autori pokazuju da Roger zna tko je pljačkaš, ali da to krije od svog sina, koji je rigidniji i željniji da pravdu istjera do kraja. Međutim,

kako pravo i pravda često nisu u istom timu, tako i mladi Lennard do kraja serije uči lekciju o opraštanju i ispravnim odlukama u ključnim trenucima života. Od ostalih junaka-talaca tu su bračni par u svađi, žena pred porođajem, također i jedna misteriozna žena čije motive otkrivamo tek nekoliko epizoda kasnije, te starica čiji je stan na pro-

daju. Poput prologa, prva sekvenca u seriji prikazuje dječaka (kasnije shvaćamo da je to Lennard kao dijete) kako pokušava spriječiti čovjeka da skoči s mosta i izvrši samoubojstvo. Taj čovjek nekako je povezan s misterioznom ženom koja dolazi razgledati stan. Ipak, u fokusu su male i intimne priče, posebno pohvalno za autorsku ekipu jest to što je zaplet kreiran tako da ne ostavi žrtve već da ispriča priču u kojoj svaki lik dobiva pravo da se promijeni i sazri.

Neobična forma i žanr

Forma i žanr uopće ne čude kada se podsjetimo da je kreator i scenarist ovog ostvarenja upravo **Fredrik Bakman**, romanopisac i scenarist, te autor romana *Čovjek po imenu Uve*. Kao i u proznim djelima Bakman ispituje utjecaj ljudi jedni na druge, istodobno prožimajući narativ toplinom i svođenjem dramskih događaja na intimni nivo. Upravo tako pokušaj pljačke jest samo katalizator, a radnja ostaje u domeni komedije i drame koja onda potom ispituje utjecaj međusobnih odnosa (nastalih tijekom nekolikosatne talačke krize).

Vizualni identitet određuje upravo skandinavska atmosfera, sivilo i snijeg. Mjesto radnje nije naznačeno konkretno, ali prevladava atmosfera predgrađa ili provincijskog i manjeg grada. Ulice su puste, gradovi tihi i mirni i dominira osjećaj malog mjesta (policijska postaja preko puta frizerskog salona, banka u kojoj se odvija pljačka odmah iza ugla, a tu je i zgrada u kojoj se odvija talačka kriza). Autori serije govore o strahovima, važnosti opraštanja i dubljem međusobnom razumijevanju, oblačeći to ruho u policijski narativ ispitivanja ljudskih duša.

Dejan Prčić

Mlade nade novosadske alternative

U ovom broju razgovaramo s bendom Grizete. Riječ je o mladom bendu iz Novog Sada, imaju iza sebe već nekoliko koncerata, kao i jedan objavljeni singl. Nema sumnje kako je pred njima svijetla budućnost, jer se dobar glas o bendu brzo širi. Bend čine: basistica i vokal **Andrea Vranić**, gitarist **Vanja Drinčić**, bubnjar **Ivan Toroman** i gitarist i vokal **Mladen Janković**. Više o njihovim počecima, radu i budućim koncertima saznajte u intervjuu s njihovim članom Vanjom.

KUŽIŠ?!: Otkud naziv Grizete?

Grizete su termin na koji se može naići u knjizi *Madame Bovary* **Gustava Flauberta**, a definira se kao »kaćiperne zaposlene djevojke koje su slobodno vodile ljubav, ali ne za novac«. Iz poštovanja prema hrabrosti ovakvih mladih žena koje su živjele u 19. stoljeću, mi smo odlučili svoj bend nazvati tako.

KUŽIŠ?!: Koliko dugo svirate zajedno i kako ste se okupili?

Poznanstva u bendu postoje odavno, a ideja da se okupimo i počnemo stvarati muziku začeta je početkom 2020. godine kada smo počeli s prvim probama i stvaranjem prvih pjesama. Andrea i ja smo dugo planirali osnovati bend i početi praviti muziku, a uzevši u obzir da sam s Ivanom i Mladenom surađivao i na drugim projektima, učinilo je lakšim sam proces okupljanja.

KUŽIŠ?!: Što sviraju Grizete?

Grizete sviraju sve što im zvuči zanimljivo i inspirativno. Budući da nismo imali konkretan smjer kretanja unaprijed isplaniran, u žanrovskom smislu, naše prve pjesme su raznovrsne, nekad dinamičnije, a ne-

kad sporije i blažeg inteziteta. Ono što nam je bitno kao bendu jest to da se naše razmišljanje o muzici bazira na rock and rollu i sve njemu bliskom.

KUŽIŠ?!: Navedite pet albuma koji inspiriraju Grizete?

Počevši od prve pjesme koju smo zajedno osmislili svaka naredna je bila drugačija – ili malo kompleksnija ili takva da naginje k nekom drugom muzičkom žanru, kao na primjer rock, grunge, jazz, blues, metal, itd. Samim tim, a i uzevši u obzir da svo četvero imamo drugačiji muzički ukus koji kod svakog naginje više na neku od ovih strana, ne mogu govoriti o samo pet albuma koji su utjecali na naše dosadašnje stvaralaštvo. Mogu samo predložiti mladim ljudima da uvijek istražuju nove stvari i da se ne ograničavaju žanrovima, jezikom ili mišljenjem okoline. Jako je bitna podrška aktualnim bendovima koji svakako čine srž mlade muzičke scene, kao što su to bendovi poput Repetitora, proto tipa, Gazorpazorpa, Koi Koi ja i mnogi drugi čiji rad cijenimo. Ima ih zaista mnogo da bismo ih sve nabrojali, ali u suštini svi bendovi iz tog alternativnog miljea.

KUŽIŠ?!: Kad i gdje vas možemo čuti uživo u skorijoj budućnosti? Neki novi singl možda?

Sljedećoj svirci nadamo se u veljači u Novom Sadu. Prvi singl smo izbacili u listopadu i on nosi ime *Čovek*. Ono što nas raduje jest da će naš drugi singl i prvi muzički spot za pjesmu *Strah* izaći također u veljači i to u režiji dr. um. **Vukašina Živaljevića**.

Ivan Benčik

TWITCH — video streaming platforma

Pozdrav playeri, gameri i igrači, a naravno i oni koji će to tek postati! Tema ovog broja je video streaming platforma Twitch. Pitate se zašto baš Twitch, a ne Youtube gaming na primjer? Zato što je Twitch najpopularnija platforma za streamovanje video sadržaja vezanog prvenstveno za

igrice, ali i za druge vrste video streaming sadržaja. Preko nje možete komunicirati sa svojim omiljenim streamerima, gledati recenzije igrica, vidjeti možda neke skrivene taktike i prednosti iskusnih igrača koje kasnije možete sami primijeniti igrajući igrice. Osobno, gledam neki stream na Twitchu kada ne znam kako riješiti određene misije u igricama koje igram, pa čisto da si olakšam život, pogledam kako to rade profesionalci (nemojte reći mojim frendovima da koristim takve life hackove).

Osnovne informacije

Za vas koji još ne znate, Twitch je platforma za video streaming uživo u vlasništvu Twitch Interactivea, podružnice Amazona. Predstavljen je u lipnju 2011. godine, na temelju streaming platforme Justin.tv. Web stranica se prvo usredotočila na live streaming videoigara, uključujući emitiranje eSport natjecanja, streaming stvarnog života i odnedavno emitiranje glazbenog sadržaja. Sadržaj na stranici može se pogledati uživo ili putem videa na zahtjev servisa.

Popularnost Twitcha zasijenila je popularnost Justin.tv-a s 45 milijuna jedinstvenih gledatelja u listopadu 2013. i do veljače 2014. smatran je četvrtim najvećim izvorom internetskog prometa u Sjedinjenim Američkim Državama. Matična tvrtka Justin.tv preimenovana je u Twitch Interactive, a sam Justin.tv je zatvoren u kolovozu 2014. godi-

ne. U istom mjesecu uslugu je kupio Amazon za 970 milijuna američkih dolara, što je kasnije dovelo do predstavljanja sinergije s njihovom pretplatničkom uslugom Amazon Prime. Twitch je kasnije stekao Curse operatora zajednice online videoigara i predstavio ideju kupnje igara putem streaming linkova, zajedno s programom koji omogućuje streamerima da zarade proviziju od prodaje igara koje igraju. Twitch nastavlja biti vodeći servis za video streaming uživo u Sjedinjenim Državama i ima prednost u odnosu na Youtube Gaming. Time što je Twitch postao najpopularnija usluga streamovanja eSporta, navelo je neke na zaključak da web stranica »ima monopol na tržištu«.

Konkurentski video servisi, kao što su YouTube i Dailymotion, počele su isticati svoj gaming sadržaj, ali je njihov utjecaj na tržištu izuzetno mali. Igrači i kreatori sadržine više koriste YouTube za postavljanje montiranih videa umjesto streamovanja. Twitchova početna stranica trenutno prikazuje igre na temelju broja pregleda. Tipični gledatelj je muškarac i ima između 18 i 34 godine, iako je stranica pokušala zadržati drugačiju demografiju, uključujući i ženski dio publike. Neke od najpopularnijih igara streamovanih na Twitchu su *League of Legends*, *Fortnite*, *PlayerUnknown's Battlegrounds* (PUBG), *Counter-Strike: Global Offensive* i *Dota 2* s preko 174 milijuna sati pregleda.

Veliki broj emotikona i pogodnosti

Twitch ima veliki broj emotikona. Postoje emotikoni koji su besplatni za sve korisnike, emotikoni za turbo korisnike, emotikoni koji se otključavaju nakon pretplate na vašeg omiljenog streamera, itd... Twitchovi streameri otključavaju više »slotova za emotikone« stjecanjem više pretplatnika, do maksimalno 50 emotikona po kanalu. Postoje streameri kojima je jedini posao igrati igrice i zabavljati svoje pratitelje... zamislite takav posao, čini se idealnim, zar ne?

Razlog zašto smo se bavili temom o streamovanju video sadržaja je taj što je postao neizostavni dio samog gaming univerzuma, a također i cjelokupne zabavne industrije. Ako vas možda zanima kako igrica izgleda prije nego ju kupite, tj. da odlučite želite li ju uopće i kupiti, možete pogledati na Twitchu kako ona izgleda, kakav je gameplay, itd... Uživajte u svom slobodnom vremenu gledajući omiljeni video sadržaj upravo preko Twitcha.

Ivan Ušumović

Nova godina — novi trendovi

Godina 2022. samo što je počela, a već nam je jasan glavni trend za ovu godinu. Kaubojске čizme (kaubojke) i šeširi, pleteni artikli u boji limete...

Kaubojke

Započnimo novu godinu sa stilom a kao što ste i vidjeli prvi modni komad su kaubojске čizme koje

su nerijetko na popisu top 10 modnih komada kod djevojaka, ali i kod muškaraca. Kaubojске čizme ne možemo svrstati u elegantnu obuću, ali zato možemo reći da su svakodnevna obuća te ih u svakoj prilici preko dana ali i neobavezno uveče možete nositi.

Lijepo se slažu uz traperice i haljine ispod koljena. Kada ste u kaubojkama izgledate smjelo i odvažno jer kaubojске čizme nisu svačiji odabir i upravo iz tog razloga ste sada dobili ideju što da kupite za prijelazni period između zime i proljeća.

Šeširi

Što se šešira tiče, možemo reći kako je manje-više većina modela u

modi. Šeširi su jedan lijep dodatak koji upotpunjava svačiji stil i sa šeširom, kao i s kaubojkama izgledate odvažno i unikatno.

Što se tiče pletenih džempera u boji limete, priznat ću to je jednosezonski trend koji je sada u modi a koji upravo zbog svoje specifičnosti ne opstaje dugo na listi trendova. Boja limete je izuzetno upečatljiva boja, te ukoliko kupite svoj omiljeni komad odjeće u ovoj boji – izgledat će kao da ste stalno u istom jer je limeta boja izuzetno pamtljiva. Stoga, razmislite o komadima u boji limete. Dru-gim riječima, kupujte pametno.

Milijana Nimčević

Predstava »Izbiračica« u Subotici

Predstava *Izbiračica* po tekstu **Koste Trifkovića** bit će igrana u subotu, 29. siječnja, u 19.30 sati na sceni *Jadran* u Subotici. U predstavi igraju **Miloš Stanković, Vesna Kljajić-Ristović, Sanja Moravčić, Minja Peković, Suzana Vuković, Nebojša Čolić** i drugi. Režiju potpisuje **Iva Milošević**.

O predstavi redateljica navodi: »Malčiku pokreće taština? Leži li porijeklo njenog malog tiranstva u teroru društvenih normi koje za imperativ imaju lažni sjaj i privid životne ispunjenosti? Kako prepoznati pravu ljubav, kako razlikovati istinu od privida, sentimentalizam i patetičnost od istinite patnje? Kako mlad čovjek da bira srcem, ako je stasao u doba opće površnosti i lažne, uljepšane reprezentacije za javnost? Kako prepoznati istinu u sveopćem prividu? Je li sloboda moguća?...«

Cijena ulaznice za đake, studente i umirovljenike je 350 dinara.

Radna praksa za mlade

UNICEF u Srbiji poziva sve zainteresirane mlade do 30 godina s teritorija Srbije da se do 31. svibnja 2022. godine prijave za sudjelovanje u programu *Unaprijeđenje zapošljivosti mladih kroz radne prakse*. Prednost imaju mladi koji se ne školuju, nisu već uključeni u neki program obuke, nisu zaposleni, a stekli su osnovni, srednji, viši ili visoki stupanj stručne spreme.

Prijava za sudjelovanje je putem online platforme gdje otvarate svoj profil, kao na društvenim mrežama, samo što će ovoga puta vaša prijava biti vidljiva potencijalnim poslodavcima davaocima radnih praksi. Link za prijavu je: <https://biruspeh.com/>, a potrebno da je da odaberete opciju *praktikant*.

Sudjelovanjem u programu mladi će proći online obuke koje će omogućiti stjecanje vještine potrebne

da se lako prilagode radnom okruženju, prijavu putem koje će poslodavci moći izabrati za radnu praksu, plaćenu radnu praksu u trajanju od dva mjeseca i mentora kao podršku tijekom trajanja prakse.

Rap/riff u CK13

U novosadskom Omladinskom centru CK13 u petak, 11. veljače, bit će održan koncert dvaju rap/riff bendova: sickSoul i D ZOO. Za zagrijavanje bit će zadužen Kurreh Bubbinoh. Početak je u 21 sat. Cijena ulaznice je 300 dinara, a covid propusnice su obvezne.

SUP seminar u Novom Sadu

Prvi praktični SUP (stand up paddle) seminar u Srbiji bit će održan na velikom bazenu na Klisi, u Novom Sadu. Odvijat će se u tri dana (12., 13. i 19. veljače) od 11 do 13 sati. Seminar je namijenjen za apsolutne početnike kao i bilo koga tko je već imao iskustva, ali jednostavno želi unaprediti svoje vještine.

ne. Cilj seminara je svladati osnovne tehničke karakteristike veslanja kao i same ravnoteže, jer u bazenu postoje potpuno kontrolirani uvjeti. Zašto? Zato što danas, manje-više gdje god da odete, imate da iznajmite sup tako da ljudi dobijaju vještinu koju mogu primijeniti. Planirana je dodjela diploma kao i poklona za kraj seminara. Više informacija na telefon: 069/217-81-18.

PREPORUKA

FRENKIE – STARI FRENKIE

Stari Frenkie je jubilarni 10. album jednog od najprepoznatljivijih glasova regionalnog hip hopa **Adnana Hamidovića Frenkija**. Kao i svaki ozbiljniji umjetnik koji drži do sebe, i Frenkie se nije ustručavao od eksperimenata sa svojim zvukom tijekom godina, te se stoga iz naslova naslućuje kako je ovaj album možda povratak korijenima ili old school zvuku. U suštini jest tako, ali ne baš sasvim. Kroz ovih 13 pjesama Frenkie prolazi kroz različite teme i raspoloženja, te isto tako i sam zvuk varira od numere do numere. Ima tu svega: i klasičnog hip hopa, nagovještaj trapa, pa i dancehalla. Pjesma koja najviše oživljava taj duh starije rep škole je *Reci Ko* sa srpskim reperom **Smokeom Mardeljanom**, čiji stil zapravo uopće nije daleko od onoga što Frenkie cijelu karijeru radi. Zatim pjesma *Oktobar* oštro sumira trenutačnu društvenu klimu u BiH, slična je i *Flat Earth* koja govori, naravno o teorijama zavjera i »post truth« fenomenu. Nekoliko numera govore o ljubavi prema hip hopu poput pjesme *Osjećaj* koja je konkretno o grafitima ili meni omiljene s ovog albuma – pjesme *Vakum* na kojoj gostuje **Vojko V.** »Novi album, a Stari Frenkie, tražili ste izvolite«, kaže Frenkie.

I. Benčik

CLAZBA

SPIDERMAN: PUT BEZ POVRATKA

Dugo iščekivani film *Spiderman: Put bez povratka* stigao je u kina sredinom prosinca i već dobio titulu najgledanijeg filma u posljednje dvije godine (boxoffice.com). Oni koji prate Marvela znaju da je na kraju prethodnog filma negativac Misterio cijelom svijetu otkrio da je Peter Parker Spidermen. Boreći se s komplikacijama javnog identiteta, Peter traži pomoć od Doktora Strangea da iskoristi svoju magiju te vrati njegovo ime u tajnost. Magija ne ide po planu te se greškom otvara Multiverzum iz koga dolaze mnogi negativci koje znamo iz prethodnih verzija ovog serijala. S obzirom na to da ih on ne želi ubiti nego promijeniti i izliječiti, morat će svladati svoj najveći izazov od sada koji će promijeniti njegovu budućnost i budućnost čitavog Multiverzuma.

Čini mi se da novi Spiderman ima manje akcijskih scena nego u prethodnim dijelovima te gledanje filma u 3D verziji i ne predstavlja posebnu čar. Ipak, film drži pažnju, oduševljava neočekivanom pojavom određenih likova (ne smijem reći kojih), nasmijava, a u nekim dijelovima tjera i na suze.

Redatelj filma je **Jon Watts**, **Tom Holland** treći put glumi Pitera Parkera, zatim u ulozi Doktora Strangea gledamo **Benedicta Cumberbatcha**, dok ulogu Spidermanovih prijatelja repriziraju **Zendaya** i **Jacob Batalon**.

K. Ivković Ivandekić

FILM

Kiš – Iz prepiske

Lik i djelo **Danila Kiša** ni 30 godina nakon njegove smrti ne prestaju impresionirati čitateljsku publiku na Balkanu. **Mirjana Miočinović**, pišćeva bivša supruga i osoba koja polaže ekskluzivna prava na njegovu zaostavštinu, priredila je knjigu na više od 600 strana, koja objedinjuje Kišove prijepiske s različitim domaćim i svjetskim autorima, političarima, intelektualcima i svojim prijateljima i ljubavima. Ova zbirka omogućuje dublji uvid u odnose među intelektualcima na prostoru Jugoslavije, zatim Kišov stav o aktualnim događanjima onoga vremena, opis života u Francuskoj i česte posjete europskim prijestolnicama, New Yorku i Jugoslaviji, te na kraju njegova osobita unutarnja stanja i emocije. Ovakvi primjeri posebno su zanimljivi za tumačenje Kišovih tekstova obiteljskog ciklusa, kao i za njegove književne rasprave, osobito one povodom djela *Grobnica za Borisa Davidovića*. Izvanrednost ove prijepiske počiva na činjenici da obuhvaća period od mladalačkog, pa sve do pred samu smrt poznatog pisca.

A. I. Darabašić

KNJIGA

Folkloráši HKC-a »Bunjevačko kolo« iz Subotice